

KIS-674 – Spisc'heriadoù henvrezhonek an dornskrid *Harleian 3941*

(GP – 05 03 00)

Dianav ned eo ket spisc'heriadoù henvrezhonek an dornskrid *Harleian 3941* dre ma 'z int bet embannet gant Léon Fleuriot¹ war-lerc'h bezañ bet fiziet ennañ gant Pierre-Yves Lambert. Hemañ diwezhañ avat a glemm en devije egile 'fait une édition très décevante : recopiant le texte latin avec des erreurs ou des omissions, omettant les gloses les plus difficiles' ha setu perak en deus i embannet adarre ha studiet en ur pennad 'Gloses celtiques à Isidore de Séville'². O vezañ ma vo dibaot a-walc'h ar vrezhonegerion a gavo tu da lenn ar pennad-mañ e kavfer amañ da heul un addispleg eus al lodenn anezhañ gouestlet da 'n henvrezhoneg, a-unan gant kinnigadennoù evit arnevesaat, pa 'z eus tu, ar gerioù a vije aet da get abaoe prantad an henyvezh hag a c'hallfe, diouzh ret, dont da vezañ andon nevezc'herioù evit ar brezhoneg kempred. Hevelep neuzioù tonket da vezañ « advevaet », pe advevaet endeo (gant ur ster kalvezel resis alies) a vo ragaroueziet gant .

an.roe — [SCI N° 5; DOB 391]. **ømalagma**. Hervez E. Hamp, *ÉC* 15 1976-77 192, e teufe hBr. *anre* **øcolirio** 'bevenn, stellenn; ere' (DOB 68, 391) eus **ande-rigo-* gant derez mann ar wrizienn Ie. **reig-* 'binden' (IEW 861h.) anavet e Kt. ha Gm. hepken. E-kichen hemañ ez anaved ivez hBr. *anruiou* **øexcataplasmatis .i. inplastis** (DOB 68, 391), liester an *anroe* hon eus amañ, a vije hervez PYL ur « variante » eus *anre* tra ma vez sellet gant Hamp, l.m., evel < **ande-reigo-* 'a revision of the vocalism on the basis of the state seen in the complex'. Padal, en HGB 103, e rae anv PYL eus Kb. *anrhwy* (ezvezant GPC), hIw. *indrech*

¹ EVANS (Claude) & FLEURIOT (Léon), *A Dictionary of Old Breton — Dictionnaire du vieux breton — Historical and Comparative. Part II*, Toronto, 1985. Berraet DOB (evel al lodenn gentañ, pp. 1*-6*, 373-574).

² *Studia Celtica et Indogermanica. Festschrift für WOLFGANG MEID zum 70. Geburtstag*. Herausgegeben von Peter ANREITER und Erzsébet JEREM, Budapest 1999, 187-200. Berraet amañ SCI; ar spisc'heriadoù henvrezhonek a gaver pp. 195-200. Trugarekaat a ran P.-Y. Lambert a brofas hegarat din un dennadenn a-ziforc'h eus e labour.

‘bandage’, o tennañ ar c'hembraeg, an henvrezhoneg (hag an hKn. *moderuy* *ϕarmilla* ~ *be@ah* [OCV 148h § 326]) eus « late remodellings of *rigo-* into *rig-i9o-* ». Gwirhañvaloc'h eo diskleriadenn Hamp, a gav din. Forzh penaos, daou c'her disheñvel zo a genveve gant sterioù amzistag da vare an henvrezhoneg.

¶ *anre* ‘stellenn; ere’; *anro*, *-iòu* ‘palastr’; sl. La-09 186-187 ‘dafar mezegel da anroañ ouzh ur parzh eus ar bevedeg’.

aualbriant, aualbreant — [SCI, a-getep, N° 1 hag 11; DOB 396]. Emañ *aualbriant* o spisc'heriañ **orificium**, hogen PYL a ziskouez anat e voe dislec'hiet ar spisc'heriad a veze **ϕfauces** evel m'emañ *aualbreant* **ϕgurgulio**. Anat eo elfennoù ar c'henstrollad : *aua-* > *ava-*; *-briant*, *-breant* ha *brehant* (DOB 89) : hKb. *abalbrouannou* **ϕgurgulionibus** (VVB 29h.), hKn. *briansen* **ϕguttur** ~ **πrota** (OCV 48 § 50), nKb. *breuant* ‘neck, throat, larynx, trachea, windpipe’ (GPC 321). Troet e vez ‘« pomme du cou », nom de la « pomme d'Adam », appliqué par métonymie à la gorge’. Bezet /**aBal brIant**/.

¶ *breant* ‘jave’. Neuze *aval-breant* ‘balir ar c'harloc'henn’ (GEGO 157).

bolg — [SCI N° 17; DOB 404]. **ϕuterum solae mulieres habent, in quo concipiunt, ad similitudinem caulicui**. ‘*bolg*, eme PYL, est placé au dessus de *caulicui*, diminutif de *caulis*: « petit chou ». *Bolg* conviendrait mieux à la traduction de lat. *uterus*, qui peut être décrit comme une poche ou un sac — au sens du gaul. *bulga*. Gall. *boly*, *bola* « ventre, panse » s'emploie aussi pour l'utérus, „womb” à partir de William Salisbury, xvie s.’ (sl. GPC 296). hBr. *bolg* /**bolf**/ a vije bet krBr. **bolch* /**bolx**/ (gant /**f**/ > /**x**/ hep mar, evel, sk., /**rD**/ > /**rT**/, moarvat), nemet ne vez ket testeniekaet araok GReg. 216 : ‘Cosse de lin, l'enveloppe où est enfermée la graine de lin, *Polc'hen*, p. *polc'h*. *bolc'hen*, p. *bolc'h*’, eleze ur strollder *bolc'h* eo, dezhañ an unanderenn *bolc'henn* (GIBR 280). Kar dezhañ moarvat *belc'h*, *-enn* ‘baies de lin’ (GIBR 218) tennet eus PELL. 67 : ‘*Belc'h*, Graine de lin qui n'est pas encore séparée de la tige, la graine et la plante du lin tout ensemble. Ce mot est commun en Basse-Cornouaille et ailleurs’. Sl. ivez GMB 73. Un unander gourel a gaver amañ, avat, evel gant Kb. *bol*, *bola*, *boly*.

¶ *bolc'h* ‘krozh, mammog’ (GEGO 187).

cinuolc — [SCI N° 4; DOB 507]. **ϕpapula**. LF a lenn **linuolc* ha fazius neuze e ziskleriadur. Ret eo gwelet amañ /**kI**/ ‘kroc'hen’, hBr. *cennenn* **ϕmembrana** (DOB 102, 412), rnBr. *qenn* ‘crasse de la tête’ (GReg. 231), *ken*, *kenn* ‘peau, cuir’ (PELL. 773), *kenn* ‘crasse de la teste, peau morte qui tombe en

farine' (775) Ø *kenn* (GIBR 1467); sl. ivez *quenn* GMB 548 ha D. GREENE, *Ct.* 4 1958 45 a-zivout Kb. *cen.* An eil elfenn *-uolc* /-**Bolf**/ a adkaver amañ a-zioc'h gant *bolg*.

¶ *kennvolc'h* 'porboleenn, burbuenn'.

coenim — [SCI N° 14; DOB 418]. **çsi** **quando** **uero**

c
i
t
a
t
i
o
r
e
s

sunt,

ut **dorcadexzontes** [dorkadavzonte" Lindsay], **aut**

l
e
n
i
o
r
e
s

, **ut mirmicizontes** [murmivzonte" Lindsay], **mortis signa sunt.** Dedennus eo amañ ober anv eus ar spisc'heriad en e bezh, ma skriv PYL àr e zivoud : 'Isidore parle des rythmes du pouls (pulsus motus), utiles au diagnostic du médecin. Il cite des termes techniques empruntés aux médecins grecs : d'abord le dorkadivzwn [hBr. *runcom ç-dexzontes*] sfugmov", le pouls bondissant comme une gazelle (dorkav"), dit « capricant », Galien 2.259, puis le murmhkivzwn [hBr. *huanatou çmirmicizontes*], le pouls « formicant », c'est-à-dire donnant l'impression d'un fourmillement (de muvrmix « fourmi »), Galien 19.412, 539. [...] Mais tout cela est perdu pour le glossateur breton, qui manifestement ne parle ni de fourmis (*moriuon*) ni de gazelles ou de chevreuils (*iorch* ?)'. Evit *coenim* /**koÉInim**/ e klot

dik gant krBr. *queinyff* (Ca. 168); mBr. *qeinat*, *qeinal* (GReg. 727), *keini*, *keina* (PEll. 761), *queinnal* (L'A- 288), bet bodet hiziv dindan *keinal* (GIBR 1432).

¶ *keiniñ*.

comaltou — [SCI N° 13; DOB 419]. **ϕuertibula**. Testeniekaet oa endeo ar ger-mañ e henvrezhoneg gant denanvennoù evel *Comal(t)-car* (CR~ 9, 12, &a.) (DOB 59; GRVB 110h. § 40.III.1), &a, diwar **kom-alto-* ‘kenvell, junt’, sl. Kb. *cyfaill* < **kom-alti9o-* ‘mignon’ (bet kammgomprenet Br. *keneil* e deroù an 20t ktvl. gant an « drouized » ha Vallée pergen). Gweuzekaet ez oa marteze an /l/ e dibenn prantad an hBr. : sl. *Pen ann Aut* (CL~ 18), sl. HPB 808-10 § 1153, /**kPMalWtou9**/.

¶ *kevaot*, -où ‘kenvell’. Sl. an adarver er yezh kempred PRED. 76.8; 203.16, 17, 51.

comosor— [SCI N° 10; DOB *mann*]. **ϕhinc quoque nepotatio pro luxuria ponitur**. **PYL** a c'houdro da gentañ, gant mar, ur c'heñveriañ gant Kb. *cyfys* ‘devouring completely, voracious’ (GPC 726), eleze ur c'henstroll eus ar rakverb **kom-* mui pennrann ar verb krKb. *yssu*, Kb. *ysu* ‘consume, crave’ (GM 447). Tuet eo avat da geñveriañ kentoc'h gant Br. *kevezer* (GIBR 1499) na hañval ket bout bet testeniekaet e krennvrezhoneg, nag ar gerioù all kar dezhañ (sl. GMB 554) : *kevezadeg*, *kevezañ*, *kevezata*, *kevezerezh*. Daoust da É. Ernault, e vefer a-du gant **PYL** (ha R. Hemon, sl. GIBR, l.m.) evit sellet ouzh *qeverèr* (GReg. 824), &a. evel stummoù degaset gant ur rotakegezh nevez a-walc'h. O vezañ ma vez testeniekaet ar gerioù-se e BrW. gant [r], sk. Pao *kevérein* DIHU- 1907 324, ez eo anat en hon eus amañ /z/ < /s/ ha neuze hBr. *comosor* /**kPMPsor**/ > krBr. **queueser* > Br. *kevezer* a vije reel kenan da geñver ar vouezhiadoniezh ; an diaester avat a zeu diwar ar sterioù. Al La. *nepotatio* ne hañval ket bezañ testeniekaet a-raok Isidorius ma voe erlec'hiet ouzh *nepotatus*. E ster resis a hañval bezañ ‘foranerezh, koufonerezh’ amañ ‘buhez orgedus’ moarvat. Ha gallus eo tostaat da *qevézér* ‘rival, concurrent en amour’ kavet gant GReg. 824 a ro ouzhpenn ar skouerioù : *va c'hevezerès eo* ; *va c'hen-amourous éo*, ou, *va c'heverèr*, &c. *eo* ‘c'est ma rivale; c'est mon rival’, *Cetu ahont an diou guevererès, hag an daou guen-amourous* ‘Voilà les deux rivales & les deux rivaux’ ? Ar gerioù gant hBr. -or avat a ziskouez gwezherion (GRVB 359 § 168.9), ha neket kealioù goubarel; ned eo ket enta ar spisc'heriad da vezañ sellet evel troidigezh rik al latin.

¶ *kevezer* ‘foraner, koufoner, orgeder’.

erfeten — [SCI N° 30; DOB 451]. **çeruca**. ‘*Eruca*, eme PYL, peut désigner différentes choses: la cochenille (un parasite des arbres), ou une plante, la roquette’. Ret eo gwelet amañ krBr. *elfezen* l. **zizania** ‘dreog’ (Ca. 74), *elphezen* ‘pebr-gwenn’ (Cb. hervez DEBM 281), nBr. *elwezen*, *elwezan*, *elc’hwezan* ‘plante simple dont la feuille et la fleur ressemblent un peu à celles des navets. [er marz] Ravenelles ou tige des navets’ (PEll. 441), BrW. *ilfahin* ‘ravenelle’ (DBFV 113).

Ret kompren hBr.

<

> amañ neuze evel /T/, ar pezh ned eo ket dibaot (GRVB 103 § 38.i.3 n.), ha neuze /erfeTen/. Dre fazi, ha peogwir n'en doa ket dalc’het soñj eus stumm ar BrW., e skriv R. Hemon „*elwezen*” (GIBR 701) e-lec’h *elvezhen*.

¶ *elvezhen* ‘tane, roked’.

genn — [SCI N° 31, 32; DOB 458]. A getep : **çmusculus** ha **çmusculus cuniculo similis fit quo murus perfoditur**. LF en doa komprenet a-dreuz La. *musculus* gant ‘logodennig’, hogen, eme PYL, La. *cuniculum* zo bihanenn *cuneus* ‘genn’, ar gigen o tont da vezañ heñvel ouzh ur genn a douller ar mogerioù gantañ. Anavet oa c’hoazh hBr. *gen* çobiex ha *genn* çobice (DOB 174, 457) Ø nBr. *genn*.

¶ *genn*.

glethrennou — [SCI N° 7; DOB 459]. **çlamias**. Pell a vezañ sklaer eo savadur ar ger evit ‘roñflez’. Merzhout a reer da gentañ ez eo savet liester **glethrenn* gant *-ou /-ou9/* evel re an traoù pa c’hortofed *-et /-ed/* kentoc’h evit ar vevion (sl. GRVB 230 § 88.v). An diskleriadur gwellañ neuze ez eo goulakaat en hon eus gant *-enn* dibenn an unanderenoù zo reol sevel o liesterioù gant *-ou* (GRVB 235 § 91.1), ar pezh hon lez gant ur bennrann *glethr-*. Hervez LF, l.m., e ve ar ger gant ‘obscure origin’ hogen e hañval PYL bout reizh pa dosta da hBr. *glezhni* çgastrimargia, **uentris ingluuies**, eleze ‘lontegezh, skloufoni’ (DOB 176, 459). Kavout a reer e Kb. an adanv *glwth* ‘gluttonous, voracious, ravenous, rapacious, greedy’ (GPC 1413), b. *gloth*, l. *glythion* o tont eus La. *glu#tto#*, evel krBr. *glout* (Ca. 92), marv hiziv evel adanv, war a hañval, hag o tammvevañ evel pennanv, *glout* (GIBR 973h.) deuet a-dreuz hGl. *glout* (FLMB 125). Outañ ez eus bet staget ul lostgeriad *goubarel -ni* o kontammañ sonenn ar bennrann, ac’hann hBr. */gluT/ Ø /glITni/ > *glezhni* (GRVB 355 § 164.ii.1). Ul lostgeriad all gant *-r-* a voe graet gantañ amañ ha «le suffixe en *-r-* est inexpliqué» eme PYL. Soñjal a c’hallfed en un **-t(e)ro-* bennak, evel ma kaver gant *paotr*, hogen diaes e ve en ur ger latin e orin. Levezon *guttur* a ve gwirhañvaloc’h ha marteze a-walc’h e c’hallfe bezañ tennet ur gerdarzh

e kroaz gantañ : La. *guttu(r ∞ glu#tto# > *gluthr* hemañ o treiñ ent reol da /**gII**Tr-/ gant stagidigezh lostgeriad an unanderenn. A-zivout hemañ e ouzer ned oar ket peurliesañ evit lavaret ha manet ez eus un diforc'h etre /-I≤/ gourel hag /-e≤/ benel dre ma kendeuzas /I/ hag /e/ da vare an henvrezhoneg (sl. GRVB 234 § 90), hogen tuet e ven da grediñ en hon eus amañ dibenn ar benelder dirak arouez al liester rak an holl liesterioù all diwar unanderennoù a vez savet en *-in(n)ou* (GRVB 235 § 91.1). Kompren a rafen ar ger neuze evel /**gII**Tr**≤ou**9/.

¶ *glerenn*, -où ‘roñflez’; *glezhni* ‘lontegezh, skloufoni, gloutoni’.

guelann — [SCI N° 21; DOB 466]. **ϕfuliculae**. Anaout a raed endeo hBr. *guilannou ϕfulic(a)e* (DOB 191, 469), eleze /**gWoÉIIa**≤**ou**9/, o klotañ gant hKn. *guilan ϕalcedo* ~

m

Q

@

w

, (OCV 218h. § 507), nKn. *goelann* ‘gull, seamew’ (GKK 112), Kb. *gwylann* ‘sea-gull, sea-mew’ (GPC 1760); krBr. *goelān* l. **vlula** (Ca. 95), hiziv *gouelan* (GIBR 997h.), evit **gouelann*.

¶ *gouelan*.

guinglas — [SCI N° 24; DOB 470]. **ϕpuluerentum, sanguineum, uiridem et limpidum**. Anat eo ez eo savet ar ger-mañ diwar *guinn* /**gWI**≤/ < *win, uuin-* /**WI**≤/ ‘gwenn’ (DOB 192, 330) ha *glas* /**glas**/ ‘glas’. An adanv kenstrollet /**gWI**≤**las**/ a vez troet ‘white-blue’ gant LF (DOB 470).

¶ *gwennlas* ‘glas-dour’.

guodnochion — [SCI N° 18; DOB 472]. **ϕsci(n)opodum**. Anat eo ez eus amañ un deverad lies eus hBr. *guodon ϕplantarium i. planum* (DOB 195, 486) da dostaat da Kb. *gwadn* ‘sole of foot, sole of boot, shoe, &c.’ (GPC 1542h.); ivez da hKn. *goden truit ϕplanta ~ fo@twylm* ‘sole of foot’ (OCV 63h. § 96). Da geñver */**wo**/ > /**wa**/ diwar zirontadur e kembraeg, sl. VKG 1. 34 a ra anv eus an hIw. *fotha* ‘Grundlage’ hag eus an hKn. *goden*. LF a lavar e c’hortojed **guotn*, hogen an deverad amañ a ziskouez e raed hBr.

<

dn evit /-**dn**-/ < *-*tn*-. Reol e vez ar mezkresk e kerneveg, rouesoc'h a galz e

brezhoneg **ma** ranker lenn moarvat un dra bennak evel [gWUd^Un] ar pezh a vije aet da Br. *gounn*. Ac'hann an hBr. /wUdnwgjon/.

¶ *gounn* ‘sol an troad’ (GEGO 154); *gounnek* ‘soliek’.

huanatou — [SCI N° 16; DOB 486]. **ϕmirmicizontes**. Evit ar c'hemperzh, sl. *coenim* a-zioc'h. Dre n'en doa ket merzhet ne droe ket strizh ar spisc'herier brezhon, e lavar LF : ‘this meaning [breath] is somewhat uncertain’, hogen n'eus arvar ebet /**hyanadou9**/ ne c'hell bezañ met liester un **huanat* ay eas reol da krBr. *huanat* g. **souspir. l. suspirium** (Ca. 113) ha da Br. *huanad* (GIBR 1256).

¶ *huanad*, -où.

intr.comed — [SCI N° 6; DOB *mann*]. Ar c'hemperzh latin zo : Et **dictus codex, per translationem a codicibus arborum seu uitium, quasi caudex**. PYL a c'houdro ne ve ar spisc'heriad-mañ met an droidigezh eus **per translationem** kent eget hini **caudex**. Degas a ra da soñj hBr. *comed* ϕ**minas** (DOB 115, 420) > *komz* hag e lenn in *tr(am)-comed* gant ar rakgeriad *tram/tarm* (ÉC 19 1982 192), Kb. *traf-*, o treiñ La. *trans-* a vije bet gwanaet moarvat da *dra(v)-* evel lod muiañ ar rakharpelloù. A c'hallfe bezañ. Da lenn neuze /**traMgomeD**/.

¶ *dragomz* ‘troidigezh’.

listat — [SCI N°9; DOB 507h.]. **ϕuitricus**. Bev eo *leztad* c'hoazh (GIBR 1773) e-kichen BrW. *tadeg*, krBr. *lestat* (Ca.124), o c'houl en e raok hBr. /**Ilistad**/ hon eus amañ (sl. Kb. *llystad*).

¶ *leztad*.

marcguhi — [SCI N° 23; DOB 514]. **ϕuespae**. Gwelet *sardon* a-is evit al lavarenn spisc'heriet. Anat eo en hon eus er c'henstrollad-mañ anv ar *marc'h* evel kentañ elfenn; evit an eil ez anaved hBr. *guohi* ϕ**fucos** (DOB 196, 514), */**woxi**/ > /**gWUxi**/ > /**guxi**/; sl. ar spisc'heriad deveret hKn. *guohioc* ϕ**corupeta** (?; DOB 196) ha hKn. *guhien*

ϕ
u
e
s
p
a

~
w
Q
P
s

‘wasp’ (OCV 230 § 532); krKb. *gwchi* (nKb. *gwychi* ivez) ‘drone’ (GPC 1607); kompren neuze /**marxuxi**/. E-kichen ar stumm *moui* (degemeret GIBR 1990), bet savet diwar un neuz evel **ur oui(h)enn* Ø *ur voui(h)enn* e c'hallfed aes adsevel **gouhi*, -enn. Sl. ivez *kelien-marc'h* ‘taons’ (GBAV 391, e Poher) ha *pen marhen*, l. *penmarhet* ‘freslon, mouche’ (CHal-*ms* meneget gant GMB 475); *penmarc'henn* ‘frelon’ (GBAV 582 a vez taolet dre fazi da L'A-).

¶ *marc'houhi* ‘gwesped’.

oscall — [SCI N° 3; DOB 533]. Br. *askol*. **ϕlepidae herbae**. Hervez Lindsay, meneget gant PYL, e troas « geot plijus » da askol diwar gemmesk gant *lepidium*, ur meni digounnar. A-zivout al LA. *Aucaleuc* (F-22100 Dinan), hBr. *Oscaloc*, sl. DSIAP II.17 hag an daveennoù.

¶ *askol*.

petred|hentocio[n] [SCI N° 7; DOB 538].. **ϕcocopitas = circumciliones** ‘foeterion-vro’. LF a skrive e kaved amañ *petr-* (< **petru-*), ‘with the meaning of « perfection »’. Iskis e hañval bezañ hag ar gwir moarvat gant PYL pa skriv *CMCS*
12 1986 112h. :

it seems unlikely that *petred-* should refer to the “perfection” of the number four. It is undoubtedly a compound *petre-hent* “four-way crossroad” (cf. W. *pedry-ollt*) with a spirant *-d-* [D] occurring in hiatus; this hiatus has been simplified in *petrendec*, a derivative adjective in *-ec* which may be applied to the crossroad itself («which has four ways»), as well as to the vagabonds who make the road their home’. Kavout a ra din avat en hon eus amañ *-ed-* /-**ID-**/ diwar levezon *pevare*, hBr. *petg(u)are* endeo, hogen hKb. *petguaret* /-**eD**/. Evit ktBr. /-**eD**/ > /-**e**/, sl. krBr. *bugalez* (B. 661); *kere*, Kb. *crydd*; *ivez* aet da /**iwe**/ e pep lec'h pe-dost (ALBB 344). Neuze, gant /**Dh**/ > /**T**/, /**peDrITIntwgjon**/.

¶ *perezhenteg*, ls. *perezhenteion* ‘kantreer’; *perhenteg* ‘kroazhent’.

pustlin — [SCI N° 28; DOB *mann*]. *ϕpruriginem*. Sl. *uusic* a-is evit ster La. *prurigo*.

Diwar

al

La. *pustu#la* > iLa. **pus*

t

,

la + dibenn an unanderenn, eleze /pUstlI≤/.

¶ *postlenn* ‘porbolenn, burbuenn’.

ronou — [SCI N° 25; DOB 549]. *ϕfocas*. Amañ e kejmp anat gant al liester /rwnou9/ eus ar ger aet da Br. *reun* (GIBR 2726h.) gant ster *reunig* (GIBR 2727).

¶ *reun* ‘reunig’.

runcom — [SCI N° 15; DOB 550]. *ϕ-dexzontes* (evit ar c'hemperzh, sl. *coenim* a-zioc'h). Hervez LF e ve ‘unexplained’ ar ger. PYL a ra anezhañ ur Pao gant *-om* /-oM/, ken stank e henvrezhoneg (GRVB 311 § 142.1), a gaver aspadennou anezhe e krennvrezhoneg, aet da /-u/ e BrW. er 17^t ktvl. hogen peuzdianav hiziv nemet e Groe, /-ow/, m'en eneber ouzh an dibenn boas /-in@/ (GSBG 247; La-05 14). Diwar c'horre e vez kavet ivez e teodyezhoù zo e Kernev-Uhel evel [-o], hogen da grediñ eo n'eus aze met ur stumm da'n dibenn /-a/ (HPB 630 § 901). Evit a sell ouzh ar bennrann e tosta PYL da hKb. *runcniau* ‘roc'hadennou’ (VVB 213) ha da Br. *ronkal* (GIBR 2754) hag e re nes nag oant ket testeniek aet a-raok ar brezhoneg raknevez : *ronqat*, *ronqell*, *ronqellat*, *roconell* (GReg. 780), *ronkel*, *ronken* (PEll. 1133); sl. GMB 578 ivez.

¶ *ronkoñ* ‘ronkal’.

sadron — [SCI N° 22; DOB 551]. *ϕproprie tamen apes uocantur ortae de bobus, sicuti scabrones de equis, fuci de mulis, uespae de asinis*. A-zivout ar spisc'heriad-mañ e ro PYL an notenn zedennus-mañ : ‘La légende de l'origine des abeilles, frelons, bourdons et guêpes se trouvait déjà chez Pline l'Ancien, qui les fait naître des excréments de divers mammifères domestiques. Accessoirement, Isidore fait venir les abeilles-mères des charognes de bœufs (XII.8.1; voir aussi Virgile *Georg.* IV 295-314). Th. Charles-Edwards et F. Kelly, dans leur édition des textes de lois celtiques relatifs à l'apiculture [BB 116-117], confrontent à cette légende le terme v.irl. *tarb-shaith* = gall.moy. *tarw-heit* « essaim de reproduction ». On doit signaler aussi bret. *tarv-hed* (Grégoire, *Le Gonidec...*), vann. *terhoed* « nouvel essaim » cf. Ernault *Gloss. Moy. Bret.* 681'. Sl. *tarvhed* GIBR 3032. A-zivout hBr. *sadron*, ez anaved endeo *satron* *ϕfucos* (DOB 301, 334, 551), hKn.

sudronen **ϕfucus** ~ **dr̄Q** (OCV 229h. § 531 o reizhañ e **sadr-*), nKn. *sadron*, *-enn* ‘drones’ (GKK 277). Bez’ ez eus bet un amloañ e brezhoneg peurliesañ : krBr. *sardone*)n g. **bourdon**. I. **assilius, fuscus** (Ca. 180); rnBr. *sardon*, *-enn*, I. *-enned*, *-ennou* ‘taon, grosse mouche qui persecute cruellement les chevaux & les bêtes à cornes en été’ (GReg. 925); *sardon* (u. *sardonen*, I. *sardonet*) ‘bourdon, grosse mouche velue noire et jaune laquelle fait sa retraite dans la terre’ (PELL. 1158), hogen ivez *sandron*, neuz diamloadur gant an evezhiadenn ‘est corrompu par quelques uns de Basse-Cornouaille pour *sardon*’ ! (PELL. 1155). Degemer a reer hiziv ar furm amloaiel *sardon*, *-enn* (GIBR 2796.)

¶ *sardon*.

teliou — [SCI N° 27; DOB 559]. **ϕiosquiamos a Grecis dicta, a Latinis herba calicularis, quod caliculi eius in figuram cantarorum nascuntur**. ‘La jusquiame, eme PYL, aurait des petits calices en forme de bassins (canthares). *Tel* semble avoir la même origine que vfr. *tèle* (tegu, casserole)’. Evit gwiriekat neuz an hBr. e ranker goulakaat neuze La. *te#gula* > iLa. **te(g’la*, ar pezh ned eo ket dianav, sl. LHEB 270h. § 2.4. Ac’hann /**teljou9**/.

¶ *tel*, *-ioù* ‘kib skouarnek’.

temoel — [SCI N° 20; DOB 559]. **ϕfenicatum (= phoenicatum)**. Anat eo en hon eus amañ Br. *teñval* (GIBR 3051). E krennvrezhoneg e lenner *theffoal* (Ca. 194) eleze /**tev**)**oÉQI**/, hogen ivez (id.) ar verb *teffalhat* pe an deverad *teffoalligen*. Luziet a-walc’h eo dasparzh arallneuzioù ar ger-mañ en teodyezhoù, sl. ALBB 581 ha dezrannadur ar gartenn-mañ gant Jackson, HPB 597h. § 865. An arallstummoù gwenedek evel *tioél*, &a. a ziskouez anat, a-unan gant furm ar Ca. an elsonenn {**oÉQ**}, ar pezh hon degas da jubenniñ an hBr. evel /**çÉI**/, bezet /**tIMçÉII**/ (sl. HPB 184hh.), ar pezh zo kadarnaet gant Kb. *tywyll* hag ivez gant an neuz ledavek *timuil çceca* (DOB 314, 560).

¶ *teñval*.

teselloc — [SCI N° 19; DOB 560]. **ϕscutulatus**. Ar ger latin a dal ‘kinklet gant lankelloù pe skoedigoù’. Ar ger henvrezhonek a zeu, hep mar eus La. *tesella* ‘karrell, pezh marelladur’, eleze hBr. **tesell*, ac’hann an adanv deveret /**tesellwg**/.

¶ *tezellek* ‘talbennanet’ (ARDM 22).

uuorscoed — [SCI N° 12; DOB 573]. *cola summi humeri pars posterior*. Troet gant LF ‘partie entre nuque et épaule’ hag anat frammadur ar ger, *uuor-* > *gour-* + *scoed* > *skoaz*, bezet /**worskçÉID**/.

¶ *gourskoaz* ‘askil’ (GEGO 145).

uusic — [SCI N° 2; DOB 573]. *çprurigo*. LF a veze tuet da dostaat da Kb. *ysig* ‘bruised’ ha da Br. *asik*, hogen menegiñ a rae ivez hBr. *huisic(ou)* (DOB 215, 487), krKb. *chwysig* ‘apt to perspire, sweating, streaming, watery’ ha dreist-holl Kb. *chwysigen* ‘vesicle, blister, pustule, wheal; bubble; bladder’ (GPC 864) a gaver e gevelep krBr. *huysigue)n* g. ampoule l. hec ampulla (Ca. 114) Ø *c’hwezigenn* ‘ampoule, pustule’ (GIBR 371). PYL, o keñveriañ gant an N° 28 *pustlin çpruriginem* (sl. ar ger) a ziskouez ez eo an diskleriadur-mañ a glot amañ. Hogen hBr. *uusic* a zave da /**woÉIsig**/ ha neket da /**hwIsigou9**/ *huisicou çpapulas*. C’hoarvoud a ra ez eo an neuz-mañ zo diaes da ziskleriañ : a-du an holl evit he deverañ diouzh La. *ue#s"#ca*, nemet e vartezeadenner e voe levezonet gant gwriazienn Br. *c’hwez(h)añ*, Kb. *chwyddo* (DOB 215) ha sl. krBr. *huezguell* g. **vecie** (Ca. 114) Ø *c’hwezhigell* [fazi evit *-ezi-*, hep mar ebet !] (GIBR 371), tra ma c’hortoer ent reol Br. *goue-* evel e dKn. *guzigan*, nKn. *gusigenn* ‘bladder, blister’ (GKK 121); ret eo dispartiañ neuze hBr. *uusic* diouzh *huisicou*.

¶ *gouezig* + ‘porbolenn, burbuenn’.

LEVRENNADUREZH HA BERRADURIOÙ

- ALBB LE ROUX (Pierre) *Atlas linguistique de la Basse-Bretagne*, Rennes, Paris 1924-1963.
- ARDM YELLEN hag ABÉNNÉZ *Dafar evit ur c’heriaoueg a’n ardamezouriezh*, Arzon 1965.
- B. *Le mystère de sainte Barbe*, emb. É. ERNAULT, Paris 1888.
- BB CHARLES-EDWARD (Th.), KELLY (Fergus) *Bechbretha. An Old Irish Law-Tract on Bee-Keeping*, Dublin 1983.
- Ca. LAGADEUC (Jehan) *Catholicon*, Tréguier 1499 [Luc’hsk. Rennes 1975].
- CL~ *Cartulaire de Landevennec* in *Britannia Christiana* 5/1, 5/2, Daoulas 1985.
- CR~ *Cartulaire de l’abbaye Saint-Sauveur de Redon*, Rennes 1998.
- CMCS *Cambridge Medieval Celtic Studies*, Cambridge [*Cambrian*, Aberystwyth, abaoe 26 1993] 1981-.
- Ct. *Celtica*, Dublin 1946-.

- DBFV ERNAULT (Émile) *Dictionnaire breton-français du dialecte de Vannes*, Vannes 1919 (Brest ³1991).
- DEBM ERNAULT (Émile) *Dictionnaire étymologique du breton moyen*, Paris 1888.
- DIHU- *Dihunamb*, 1905-1944.
- DOB FLEURIOT (Léon) *A Dictionary of Old Breton — Dictionnaire du vieux-breton. Historical and Comparative* [Paris 1964; Toronto ²1985]; gant Evans (Claude), *Part II* [pp. 1*-6*, 373-574], Toronto 1985.
- DSIAp VALLERIE (Erwan) *Diazezoù studi istorel an anvioù-parrez*, Ar Releg-Kerhuon 1995.
- ÉC *Études Celtiques*, Paris 1936-.
- FLMB PIETTE (J.R.F.) *French Loanwords in Middle Breton*, Cardiff 1973.
- GBAV FAVEREAU (Francis) *Geriadur ar brezhoneg a-vremañ*, Montroulez 1997.
- GEGO ÉTIENNE (Guy) *Geriadur ar Gorfadurezh*, Plomelin ²1999.
- GIBR HEMON (Roparz) *Geriadur Istorel ar Brezhoneg*, Plomelin 1976-1998.
- GKK GEORGE (Ken) *Gerlyver Kernewek Kemmyn*, Saltash 1993.
- GM EVANS (H. Meurig), Thomas (W.O.) *Y Geiriadur Mawr*, Abertawe, Llandysul ⁹1980.
- GMB ERNAULT (Émile) *Glossaire moyen-breton*, Paris ²1895.
- GPC *Geiriadur Prifysgol Cymru*, Caerdydd 1950-.
- GReg. GREGOIRE DE ROSTRENEN *Dictionnaire françois celtique ou françois-breton*, Rennes 1732.
- GRVB FLEURIOT (Léon) *Le vieux breton. Essai d'une grammaire*, Paris 1964.
- GSBG TERNES (Elmar) *Grammaire structurale du breton de l'île de Groix*, Heidelberg 1970.
- HGB Hispano-Gallo-Brittonica. *Essays in honour of Professor D. Ellis Evans on the occasion of his sixty-fifth birthday*. Ed. by Joseph F. ESKA, R. Geraint GRUFFYDD, Nicolas JACOBS., Cardiff 1995.
- HPB JACKSON (Kenneth Hurlstone) *A Historical Phonology of Breton*, Dublin 1967.
- IEW POKORNY (Julius) *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*, Bern, München 1959.
- L'A- L'A*** *Dictionnaire françois-breton ou françois-celtique enrichi de thèmes*, La Haye 1756.
- La-05 *Lavar 05 = PRED*. 159-160, Rennes 1972 [1973].
- La-09 *Lavar 09*, Plomelin 1996.
- LHEB JACKSON (Kenneth) *Language and History in Early Britain*, Edinburgh 1953.
- OCV GRAVES (Eugene Van Tassel) *The Old Cornish Vocabulary*, Ann Arbor (Mich.) 1962.
- PELL. LE PELLETTIER (Dom Louis) *Dictionnaire Étymologique de la Langue Bretonne*, 1733 [Luc'hsk. Rennes 1975].

- PRED. *Preder*, Kastellin, Rennes, Plomelin 1958-1980.
- SCI *Studia Celtica et Indogermanica. Festschrift für Wolfgang Meid zum 70. Geburtstag.* Herausgegeben von Peter ANREITER und Erzsébet JEREM, Budapest 1999; pp. 187-200, Pierre-Yves LAMBERT, 'Gloses celtiques à Isidore de Séville'.
- VKG PEDERSEN (Holger) *Vergleichende Grammatik der keltischen Sprachen*, Göttingen 1909, 1913.
- VVB LOTH (Joseph) *Vocabulaire vieux-breton*, Paris 1884 [²1970].